

■ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ: ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΡΟΛΟ ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Μυλωνά Ιωάννα

Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Ηλεκτρονικών Υπολογιστών,
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο Αθηνών
imilioa@yahoo.gr

Περίληψη

Σκοπός τη παρούσας εργασίας είναι να εντοπίσει το ρόλο που αναλαμβάνει ο σύγχρονος εκπαιδευτικός σε μία κοινωνία όπου οι Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών έχουν αλλάξει ριζικά το τοπίο της εκπαίδευσης. Προς επίτευξη της προσπάθειας αυτής θα γίνει, αρχικά, μια αναφορά στην υπάρχουσα κατάσταση όπως διαμορφώθηκε ύστερα από την εισαγωγή και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην παιδαγωγική πράξη και θα επισημανθεί η αλλαγή που επήλθε, ως αποτέλεσμα της εισαγωγής αυτής, στην όλη φιλοσοφία της μάθησης και του κλασσικού μοντέλου σχεδιασμού της διδασκαλίας. Έτσι, θα σκιαγραφηθεί ευκολότερα ο ρόλος και η σημασία του παιδαγωγού στην νέα αυτή κατάσταση πραγμάτων.

Λέξεις Κλειδιά

«Νέος Παιδαγωγός», ΤΠΕ στην Εκπαίδευση, Μάθηση-Διδασκαλία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες ο χώρος της εκπαίδευσης, όπως και κάθε άλλη μορφή κοινωνικής δράσης και έκφρασης, διέρχεται μια περίοδο θεμελιωδών αλλαγών ακολουθώντας τα νέα δεδομένα που επέβαλε η τεχνολογική επανάσταση. Οι νέες ανακαλύψεις στον τομέα της επικοινωνίας και της πληροφόρησης δημιούργησαν μια καινούργια τάξη πραγμάτων και μετάλλαξαν την μέχρι πρότινος βιομηχανική κοινωνία σε μια κοινωνία γνώσης, η οποία εξαρτά τις πιο καίριες λειτουργίες για την ανάπτυξή της από το βαθμό που δύναται να εκμεταλλευτεί και να αξιοποιήσει την πληροφορία (Αγγελόπουλος Η. κ.α., χ.η)

Με βάση τα δεδομένα αυτά, η εκπαίδευση ως κοινωνική συνιστώσα οφείλει να παρακολουθεί τις εξελίξεις και να αξιοποιεί τις προσφερόμενες ευκαιρίες με στόχο την βελτίωση του μαθησιακού αποτελέσματος και την ποιοτική αναβάθμιση της διδακτικής πράξης (Δημητρακοπούλου Α., χ.η). Το σύγχρονο σχολείο αναλαμβάνει νέες ευθύνες και οφείλει να αναμορφώσει ριζικά την δομή του συστήματός του προκειμένου να γίνει ελκυστικό στους μαθητές και να προσαρμοστεί στις νέες απαιτήσεις. Οφείλει, πλέον, να προετοιμάζει και να εφοδιάζει τους αυριανούς πολίτες όχι μόνο με στείρες γνώσεις προς απομνημόνευση, αλλά, πρωτίστως, με δεξιότητες και ικανότητες που θα τους καθιστούν ικανούς να διακρίνουν μέσα από τον όγκο των πληροφοριών εκείνα τα στοιχεία που θα διευκολύνουν την προσωπική τους ανάπτυξη και πρόοδο (Morley and Chen, 1996). Και στην προσπάθεια αυτή βασικός καθοδηγητής

είναι ο εκπαιδευτικός, καθώς αποτελεί το μέσο δια του οποίου επιτυγχάνεται τελικά η ομαλή ένταξη και συμμετοχή των νέων στις διαδικασίες της κοινότητας (Neave G., 1998)

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΚΑΙ Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση είναι πλέον ένα μείζον φαινόμενο και αποτελεί αναμφίβολα ένα πρόσφορο έδαφος για δημιουργική ενασχόληση και διερεύνηση των δυνατοτήτων εποπτικοποίησης της διδακτικής πράξης. Μεταβαίνουμε σταδιακά από την διδακτική θεωρία στην πράξη και οι διευκολύνσεις που προσφέρει η τεχνολογία αποτελούν το ιδανικό εργαλείο επίτευξης (Ράπτης Α., 1997), καθώς επιτρέπει την εφαρμογή ποιοτικών και δομικών μετατροπών στη φύση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Τέτοιες αλλαγές είναι για παράδειγμα η δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονης και ασύγχρονης μορφής διδασκαλίας μέσω του διαδικτύου, η κατάρτιση των χωροχρονικών ορίων της τάξης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η εξατομικευμένη διδασκαλία και η επέκταση των εμπειριών των μαθητών λόγω της δυνατότητας συνδυασμού θεωρίας, ήχου και εικόνας για την προσομοίωση και μοντελοποίηση των φαινομένων (Τσιτουρίδου Μ., χ.η).

Η εκπαίδευση σε Ευρώπη και Αμερική βιώνει την μεγαλύτερη επανάσταση στην μέχρι τώρα ιστορία της και ποικίλες καινοτόμες μέθοδοι και πρακτικές, που έχουν ήδη τεθεί σε εφαρμογή, απέδειξαν τις ελπιδοφόρες προοπτικές που διαφαίνονται (Μίχας Τ., 2000)

Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η ουσιαστική αξιοποίηση των ΤΠΕ δεν εξαντλείται στον επιφανειακό εξοπλισμό των μαθητών με δεξιότητες χειρισμού της τεχνολογίας, αλλά προχωράει παραπέρα, στην κατάρτιση των νέων με ικανότητες που αφορούν εναλλακτικές μορφές έκφρασης, διερεύνησης, οικοδόμησης και προσέγγισης της γνώσης (White C., 1997). Βασικός, επομένως, στόχος δεν είναι πλέον ούτε η συσσώρευση γνώσεων, κατεξοχήν επιδίωξη του υπάρχοντος κλασσικού μοντέλου, αλλά ούτε και η απλή εξοικείωση με τα νέα τεχνολογικά μέσα. Αντίθετα, η παιδαγωγική διάσταση που λαμβάνει η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση επιτάσσει την απόκτηση δεξιοτήτων αναζήτησης, αξιολόγησης και χρησιμοποίησης της κάθε είδους πληροφορίας (Βρύζας, 1990). Προϋποθέτει ένα μοντέλο διαλογικής σχέσης δασκάλου-μαθητή, όπου ο εκπαιδευτικός γίνεται καθοδηγητής στη διαδικασία για την απόκτηση της γνώσης (Ματσαγγούρας, 1997).

ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η σύγχρονη Κοινωνία της Γνώσης χαρακτηρίζεται από το φαινόμενο της υπερπληροφόρησης, της ταχύτατης απαξίωσης των προσφερόμενων γνώσεων, της πολλαπλότητας των επιλογών στο επίπεδο της πρόσβασης σε πληροφορίες και της αναγκαιότητας συνεχούς αξιολόγησης του όγκου των δεδομένων (Αναστασιάδης Π., 2005). Συνέπεια αυτού είναι το γεγονός ότι η έννοια της «μάθησης» λαμβάνει ένα διαφορετικό περιεχόμενο. Πλέον, απαιτείτε όχι παθητική απορρόφηση γνώσεων αλλά πραγματικές ικανότητες μάθησης από τους πολίτες προκειμένου να εναρμονιστούν και να αφομοιώσουν τις μεταβολές και να συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητές της κοινότητας (Ματσαγγούρας Η., 1997).

Στο ίδιο πλαίσιο, το εκπαιδευτικό σύστημα οφείλει να παρέχει στα άτομα

ενίσχυση των ποιοτικών δεξιοτήτων τους που αναφέρονται στις ικανότητες αυτόνομης μάθησης, κριτικής αντιμετώπισης τις πληθώρας των πληροφοριών, ποικιλότητας επίλυσης των διαφόρων προβλημάτων και προσαρμοστικότητας και ευελιξίας προς τις νέες και συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των καιρών (Πανταζής Σ., 2001). Οι μαθητές πρέπει να προσανατολίζονται στο να μάθουν πώς να μαθαίνουν έτσι ώστε σε όλη την διάρκεια της ζωής τους να συνεχίσουν την αυτομόρφωση τους, επιλέγοντας κριτικά από την άπειρη γνώση αυτό που τους είναι χρήσιμο (Παρασκευά Π, χ.η)

Ο ΝΕΟΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ

Με βάση την αναφορά που έγινε στην υπάρχουσα κατάσταση που διαμόρφωσε η εισαγωγή των ΤΠΕ στην κοινωνία, γενικότερα, και στην εκπαίδευση, ειδικότερα, κατέστη σαφές ότι ο σύγχρονος εκπαιδευτικός αναλαμβάνει νέες αρμοδιότητες (Παπάς Α., χ.η), που σε καμία περίπτωση δεν συνίστανται μείωση της σπουδαιότητας της συμβολής του στην παιδαγωγική διαδικασία ή αντικατάστασή του από τις μηχανές.

Αντίθετα, ο νέος παιδαγωγός αναλαμβάνει ένα ρόλο πιο σύνθετο και απαιτητικό καθώς θα πρέπει από μεταφορέας γνώσης να γίνει αρωγός, επόπτης, συντονιστής και συνοδοιπόρος μέσα από κοινή προσπάθεια για την πρόσκτηση νέας γνώσης. Θα πρέπει να υποστηρίζει και να διευκολύνει τον μαθητή να κρίνει την ποιότητα και την σπουδαιότητα των πηγών μάθησης (Selinger, 2001) και να τον καθοδηγεί να αποκτήσει την γνώση μέσα από την ενεργό συμμετοχή.

Οι νέες θεωρίες μάθησης υιοθετούν μια περισσότερο μαθητοκεντρική προσέγγιση, με τον σπουδαστή να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και να προσαρμόζει την προσφερόμενη γνώση στις ανάγκες του μέσα από εμπάθυνση και αυτοέλεγχο (Δαναοσής-Αφεντάκης Α., 2000). Ο εκπαιδευτικός από απόλυτος κυρίαρχος γίνεται συνεργάτης στην προσπάθεια του μαθητή να οικοδομήσει τη γνώση του. Δρα περισσότερο ως Σύμβουλος παρά ως ομιλητής, θέτει ερωτήματα προς προβληματισμό αλλά δεν προσφέρει έτοιμες απαντήσεις, δίνει το έναυσμα για αναζήτηση και το αρχικό σχέδιο εργασίας και ενθαρρύνει τον μαθητή για την αυτοδιαχείριση της μαθησιακής του πορείας, αξιοποιεί συχνά το ρόλο της άμεσης διδασκαλίας για να διδάξει μέσα σε συνθήκες εξατομικευμένης υποστήριξης στρατηγικές και τεχνικές σκέψης, διερεύνησης, επικοινωνίας, συνεργασίας και αντιπαράθεσης (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «κοινωνία της πληροφορίας», 2002)

Αναμφίβολα ο εκπαιδευτικός για να μπορέσει να ανταπεξέλθει στο νέο ρόλο του οφείλει να είναι καταρτισμένος και επιμορφωμένος στα καινοτόμα συστήματα της παιδαγωγικής, της διδακτικής και της ψυχολογίας, καθώς και στις νέες στρατηγικές διδασκαλίας που επιτάσσουν οι ΤΠΕ. Η εκπαίδευση του, δηλαδή, πρέπει να στοχεύει στην απόκτηση ικανοτήτων τεχνολογικής, παιδαγωγικής και επικοινωνιακής φύσεως (Klein & Godinet, 2000). Οι νέες τεχνολογίες δεν αποτελούν από μόνες τους παιδαγωγικό εργαλείο αλλά αναλογικά με την χρήση που τους γίνεται μπορούν να λάβουν μια τέτοια προοπτική. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, καθώς παραμένει ο κύριος μοχλός της διδασκαλίας επαφίεται στην προσωπική επιλογή του το ποια στρατηγική θα υιοθετήσει ως αποτελεσματικότερη για τη μάθηση και κατά πόσον θα αξιοποιήσει τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών για όφελος της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Τσιτουρίδου Μ. χ.η).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Klein A. & Godinet H (2000). The teacher as a mediator in a networked society. In D. Watson & T. Downes (eds) *Communication and Networking in Education: Learning in a Network Society*. Boston: Kluwer Academic Publ.
- Morley D. and Chen K.(1996). *Stuart Hall: Critical Dialogues*, London: Routledge
- Neave Guy.(1998). *Οι εκπαιδευτικοί*, εκδ. Έκφραση, α΄ έκδ.1998
http://www.pee.gr/e10_11_03/meros_c_th_en_vii/tsitoyridoy.html
- Selinger M.(2001). *The role of the teacher: teacherless classrooms? In M. Leask Issues in Teaching using ICT*. London: Routledge/Falmer.
- White C. (1997) *Technology and social studies: an introduction*. Social Education, 61(3), 147-149
- Αγγελόπουλος Η, Καραγιάννης Π., Καρατζής Ι. (χ.η). *Διαχέοντας τις νέες τεχνολογίες στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ένα διδακτικό μοντέλο. Η περίπτωση εφαρμογής του στο χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Τελευταία πρόσβαση Φεβρουάριος 2006, ιστοχώρος http://www.pee.gr/e27_11_03/sin_ath/mer_c_th_en_ov/karatzis_fragoylis.htm
- Αναστασιάδης Π.. *Νέες τεχνολογίες και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην υπηρεσία της δια βίου μάθησης: Προς μια νέα κοινωνική συμφωνία για την άρση των συνεπειών του ψηφιακού διίσμου*. Πρακτικά Συνεδρίου ΕΔΑΕ Πανεπιστημίου Πατρών, Νοέμβριος 2005, εκδ. Προπομπός, τ. Α΄, σ.390
- Βερτσέτης Αθ. (2002). *Γενική Διδακτική*. Δ΄ έκδοση, τ.Α΄, Αθήνα 2002
- Βρύζας Κ. (1990). *Μέσα Επικοινωνίας και Εκπαίδευσης*, Σύγχρονη Εκπαίδευση, τ.51, σ.77-90
- Δανασσής-Αφεντάκης Α. (2000). *Η εξέλιξη της παιδαγωγικής και διδακτικής σκέψης*. Δ΄ έκδοση, τ.Β΄, Αθήνα 2000
- Δημητρακοπούλου Α. (χ.η). *Ο εκπαιδευτικός και οι τεχνολογίες τις πληροφορίας και της επικοινωνίας*, τελευταία πρόσβαση Μάρτιος 2006, ιστοχώρος http://www.cti.gr/epimorfosi/journal/epimo_training.html
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας» (2002). *Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στην αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας στην εκπαίδευση*. Τελευταία πρόσβαση Μάρτιος 2006, ιστοχώρος http://www.cti.gr/epimorfosi/ekr_iliko2a.htm
- Ματσαγγούρας Η. (1997). *Θεωρία και Πράξη της Διδασκαλίας: Στρατηγικές Διδασκαλίας*. Αθήνα, εκδ.: Gutenberg